

**Lag
om ändring i rättegångsbalken;**

utfärdad den 25 maj 1989.

Enligt riksdagens beslut¹ föreskrivs i fråga om rättegångsbalken
dels att 3 kap. 5 och 6 §§, 49 kap. 1 §, 54 kap. 1, 9, 11 och 13 §§, 55 kap.
12 §, 56 kap. 12 § samt rubriken till 56 kap. skall ha följande lydelse,
dels att i balken skall införas sju nya paragrafer, 42 kap. 17 a §, 54 kap.
2 a och 11 a §§, 55 kap. 12 a § samt 56 kap. 15–17 §§, av följande lydelse.

3 kap.

5 §² Finner någon av högsta domstolens avdelningar vid överläggning till dom eller beslut att den mening som råder på avdelningen avviker från en rättsgrundsats eller lagtolkning, som förut varit antagen av högsta domstolen, får avdelningen besluta att målet eller, om det är lämpligt, en viss fråga i målet skall avgöras av högsta domstolen i dess helhet eller med tolv ledamöter. Sådant beslut får också meddelas, om det i annat fall är av särskild betydelse för rättstillämpningen att målet eller viss fråga avgörs av högsta domstolen i dess helhet eller med tolv ledamöter. Vid prövning med tolv ledamöter skall målet eller frågan hänskjutas till avgörande av domstolen i dess helhet, om minst fyra av de tolv ledamöterna begär detta.

Om det i särskilda, för avdelningen kända domar eller beslut, på olika tider har gjort sig gällande mot varandra stridande åsikter i fråga om en viss rättsgrundsats eller lagtolkning inom högsta domstolen, gäller första stycket första meningen endast om avdelningen finner att den rådande meningen avviker från den dom eller det beslut som meddelades senast.

Första stycket gäller inte mål som angår den som är häktad eller mål som annars enligt särskild föreskrift kräver ett skyndsamt avgörande, om målet inte utan menlig tidsutdräkt kan avgöras av högsta domstolen i dess helhet eller med tolv ledamöter.

När ett mål eller en fråga avgörs av högsta domstolen i dess helhet, skall, om laga hinder inte möter, alla justitieråden delta i avgörandet.

6 §³ En avdelning av högsta domstolen är domför med fem ledamöter. Fler än sju ledamöter får inte sitta i rätten.

Om prövningen är av enkel beskaffenhet, är avdelningen domför med tre ledamöter vid prövning av

1. frågor om förening av mål enligt 14 kap. 7 a §,
2. besvär över hovrätts avvisningsbeslut som avses i 54 kap. 16 §,
3. frågor om avvisning av revisionstalan enligt 55 kap. 6 och 7 §§ eller av besvärstalan enligt 56 kap. 6 och 7 §§,
4. frågor om häktning och reseförbud som avses i 55 kap. 8 § andra stycket tredje meningen,
5. ansökningar om resning eller återställande av försutten tid eller

¹ Prop. 1988/89: 78, JuU20, rskr. 260.

² Senaste lydelse 1972: 147.

³ Senaste lydelse 1981: 1088.

6. besvär över domvilla.

Har högsta domstolen tidigare lämnat en ansökan om resning från samma sökande beträffande samma avgörande utan bifall och anför sökanden inget nytt som är av betydelse för prövningen av ansökningen, är avdelningen domför med en ledamot, om ansökningen avslås eller avvisas.

Frågor om prövningstillstånd får avgöras av en ledamot. Fler än tre ledamöter får inte delta. Frågor om prövningstillstånd som har förklarats vilande enligt 54 kap. 11 § andra stycket avgörs dock av de ledamöter som prövar målet.

Vid beslut om avskrivning av mål efter återkallelse och vid prövning av frågor som avses i 55 kap. 8 § andra stycket första och andra meningarna är avdelningen domför med en ledamot.

42 kap.

17 a § 1 56 kap. 15–17 §§ finns bestämmelser om att tingsrätten får hänskjuta en fråga till prövning av högsta domstolen.

49 kap.

1 § Talan mot underrätts dom skall föras genom vad.

Har parterna skriftligen avtalat att inte överklaga en dom som meddelas med anledning av en uppkommen tvist eller en framtida tvist som kan härledas till ett visst angivet rättsförhållande, gäller avtalet, om saken är sådan att förlikning därom är tillåten. Ett avtal som ingåtts före tvistens uppkomst gäller dock inte i mål som avses i 1 kap. 3 a § första stycket.

En utfästelse att inte överklaga som har gjorts efter domen gäller, om saken är sådan att förlikning därom är tillåten.

Den, mot vilken en tredskodom givits, får inte överklaga domen. Bestämmelser om hans rätt till återvinning i anledning av sådan dom finns i 44 kap. 9 §.

54 kap.

1 § Talan mot hovrätts dom skall föras genom ansökan om revision.

Har parterna skriftligen avtalat att inte överklaga en dom som meddelas med anledning av en uppkommen tvist eller en framtida tvist som kan härledas till ett visst angivet rättsförhållande, gäller avtalet, om saken är sådan att förlikning därom är tillåten. Ett avtal som ingåtts före tvistens uppkomst gäller dock inte i mål som avses i 1 kap. 3 a § första stycket.

En utfästelse att inte överklaga som har gjorts efter domen gäller, om saken är sådan att förlikning därom är tillåten.

Den, mot vilken en tredskodom givits, får inte överklaga domen. Bestämmelser om hans rätt till återvinning i anledning av sådan dom finns i 44 kap. 9 § och 53 kap. 1 §.

2 a § Hovrättens beslut i en överklagad fråga angående ersättning till offentlig försvarare får inte överklagas. Hovrätten får dock tillåta att beslutet överklagas, om det föreligger särskilda skäl för en prövning om tillstånd skall ges enligt 10 § första stycket 1.

9 §⁴ Talan mot hovrätts dom eller slutliga beslut i mål eller ärende som väckts vid tingsrätt får inte komma under högsta domstolens prövning utan att högsta domstolen meddelat parten tillstånd till detta enligt 10 §. Detsamma gäller talan mot hovrätts slutliga beslut i ett ärende som har direkt samband med ett mål eller ärende som nu sagts, dock inte beslut som avses i 16 §.

Första stycket gäller inte talan, som i mål om allmänt åtal förs av riksåklagaren, justitiekanslern eller justitieombudsman.

11 §⁵ Prövningstillstånd får begränsas till att gälla en viss fråga i målet, vars prövning är av vikt för ledning av rättstillämpningen (prejudikatfråga) eller en viss del av målet.

I avvaktan på att prövning sker i enlighet med ett prövningstillstånd som begränsats enligt första stycket får högsta domstolen förklara frågan om meddelande av prövningstillstånd rörande målet i övrigt vilande helt eller delvis.

Meddelas prövningstillstånd utan sådan begränsning som avses i första stycket, gäller det domen eller det slutliga beslutet i dess helhet, såvitt parten för talan mot detta, samt beslut, som överklagas i samband med talan mot domen eller det slutliga beslutet.

I den mån prövningstillstånd ej meddelas och fråga därom ej förklaras vilande, skall hovrättens dom eller slutliga beslut stå fast. Erinran därom skall intagas i högsta domstolens beslut.

11 a § Vid talan som avses i 9 § andra stycket får högsta domstolen, om målet väckts vid tingsrätt, besluta att begränsa prövningen av målet till en viss prejudikatfråga.

Ett beslut som avses i första stycket får meddelas att gälla till dess annorlunda bestäms. Ett sådant beslut fattas enligt de regler som gäller för beslut om prövningstillstånd. Meddelas beslut enligt detta stycke, skall målet i övrigt vila.

I den mån högsta domstolen inte prövar målet, skall hovrättens dom eller slutliga beslut stå fast. En upplysning om detta skall tas in i det beslut varigenom prövning vägras.

13 §⁶ Förs i mål eller ärende, som väckts vid underrätt, talan mot hovrätts beslut, som ej är slutligt, och har ej i anledning av talan mot hovrätts dom eller slutliga beslut meddelats prövningstillstånd, som enligt 11 § tredje stycket gäller även beslutet, tillämpas 9 – 12 §§.

⁴ Senaste lydelse 1968:79.

⁵ Senaste lydelse 1971:218.

⁶ Senaste lydelse 1981:1088.

55 kap.

12 §⁷ Högsta domstolen får utan huvudförhandling avgöra

1. en prejudikatfråga,
2. ett mål, vari högsta domstolen med stöd av bestämmelserna i 12 a § i allt väsentligt grundar avgörandet i övrigt på hovrättens bedömning,
3. ett mål som har tagits upp omedelbart av hovrätten, eller
4. ett sådant mål eller en sådan fråga i ett mål som skall avgöras av högsta domstolen i dess helhet eller med tolv ledamöter.

Beträffande avgörande i övrigt i högsta domstolen av mål utan huvudförhandling skall i tvistemål 50 kap. 21 § och i brottmål 51 kap. 21 § tillämpas.

12 a § Om högsta domstolen med tillämpning av bestämmelserna i 54 kap. 11 eller 11 a § har prövat en prejudikatfråga får domstolen, om ytterligare prövning krävs, helt eller delvis grunda sitt avgörande av målet i övrigt på hovrättens bedömning eller, med undanröjande av lägre rätts dom, återförvisa målet till lägre rätt för fortsatt handläggning.

En prejudikatfråga får avgöras genom dom.

56 kap. Om besvär och om hänskjutande av prejudikatfrågor

12 § Beträffande rättegången i högsta domstolen skall i övrigt 52 kap. 10–12 §§ samt 55 kap. 12 a § första stycket tillämpas.

15 § Om parterna har ingått ett sådant avtal som avses i 49 kap. 1 § om att inte överklaga tingsrättens dom, får tingsrätten med parternas samtycke hänskjuta en viss fråga i målet till prövning av högsta domstolen.

16 § En fråga som hänskjutits enligt 15 § får inte komma under högsta domstolens prövning utan att domstolen meddelat tillstånd till detta. Sådant tillstånd får ges endast i den mån det gäller en sådan prejudikatfråga som avses i 54 kap. 11 § första stycket.

Frågan om prövningstillstånd får prövas utan att parterna fått tillfälle att yttra sig.

17 § Om prövningstillstånd meddelas enligt 16 §, skall högsta domstolen pröva prejudikatfrågan med tillämpning av reglerna i 8, 10 och 12 §§.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.

2. Bestämmelserna i 54 kap. 2 a och 11 a §§ tillämpas inte på avgöranden av hovrätt som meddelats före ikraftträdandet.

3. Bestämmelserna i 54 kap. 9 och 11 §§ i deras äldre lydelse gäller fortfarande vid fullföljd av talan mot avgöranden av hovrätt som meddelats före ikraftträdandet.

⁷ Senaste lydelse 1984: 131.

SFS 1989:352

4. Bestämmelserna i 49 kap. 1 § och 54 kap. 1 § i deras äldre lydelse gäller fortfarande i fråga om sådan utfästelse att inte fullfölja talan som gjorts före ikraftträdandet.

På regeringens vägnar

LAILA FREIVALDS

Lars Eklycke
(Justitiedepartementet)

